

BAŞARININ SOSYO-KÜLTÜREL KÖKENLERİ BAŞARILI OLANLARLA YAPILAN SÖYLEŞİLER ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Recep ÖZKAN*

Mustafa GÜNDÜZ**

Özet

Başarı insana özgü bir kabiliyet ve duygudur. Ancak başarının ne olduğu konusunda üzerinde uzlaşmış bir tanım yoktur. Herkesin kendine göre bir başarı tanımı olduğu gibi, bu başarıyı elde etmede izlediği yöntem de farklıdır. Bu noktada kişiyi etkileyen faktörler de değişkendir. Toplumsal olarak kabul görmüş başarı düzeyleri ve eylemleri gelecek nesiller için önemli görülebilir.

Bu çalışmada toplumsal olarak başarılı görülmüş ünlü kimselerin başarıya ilişkin görüş ve düşünceleri incelenmektedir. Başarılı ünlülerin, başarı sebepleri, etkilendiği kimseler ve çevreler, izledikleri yöntem karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Sosyo-ekonomik ve kültürel kökenlerin başarıya önemli derecede etkili olduğu sonucuna varılırken, yakın çevrenin, eğitimcilerin kişisel gayretin de başarıda en önemli faktörler olduğu görülmüştür. Bununla birlikte başarılı kimselerin meslekî başarıyı yakalamada izledikleri yol ve yöntemlerin gelecek nesillere örnek olabilmesi için yeterli derecede somut öğeler taşımadığı görülmüştür.

Anahtar Terimler: Bireysel Başarı, Sosyo-Kültürel Köken, Başarının Etkenleri, Ünlülerin Başarı Sırrı, Milliyet Pazar.

Abstract

Socio-Cultural Origins of Achievement: An Analysis Over Made With Reportage Successful Persons

Success is a capability and emotion specific for human being. However, still there is not a definition of what success is, that is commonly accepted. Like everyone has a personal specific success definition of his own, the method he follows to achieve this success also differs. At this point the factors affecting the individual are also variable. Success levels and actions that have been accepted commonly by public are probable to be regarded as important for future generations.

Within this study, the main focus is the success related vision and thoughts of people regarded as successful. Success reasons of these people, the other people and environmental factors they have been affected, the methods they followed have been assessed with comparisons. While it is concluded that socio-economic and cultural basics are heavily effective on success, it has also been realized that close environment and the endeavors of the educators are important factors in success. On the other hand, it has been also noticed that the method and ways that successful people follow do not include sufficient concrete items which would be helpful samples for future generations.

Keywords: Individual Achievement, Socio-Cultural Origins, Success Factors, the Achievement Secret of Famous Persons, Milliyet Pazar.

* Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

** Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Giriş

1 Eylül 2002 ve 13 Temmuz 2003 tarihleri arasında Milliyet Gazetesi Pazar Ekinde “Başarıya Yürüyenler” başlığı altında ünlü olarak nitelenen insanların başarıya ilişkin değerlendirmelerini konu edinen uzun bir yazı dizisine yer verilmiştir. Söz konusu gazetenin 1 Eylül 2002 tarihindeki Pazar ekinde “bu günden sonra bu sayfada zorlukları yenerek hedeflerine doğru ilerleyen kişilerle yapılan röportajlar, başarı hikâyeleri, o haftanın en başarılı olayları, yeni ufuklara açılmak ve sınırlarını zorlamak isteyenler için ipuçları, tavsiyeler, fırsatlar yayınlanacaktır”(Milliyet Pazar) haberi verilmiştir. Aycan Genlik, Yiğit Karaahmet ve Elif Berköz, tarafından yapılan röportajlar Johnnie Walker firması tarafından desteklenmiştir. Bu haberin verildiği tarihten itibaren uygulama, birkaç hafta hariç düzenli olarak bir yıl kadar sürmüştür. Bu sürede 45 kişiyle görüşülmüş, özellikle dönemim popüler ünlüleri ile yüz yüze röportajlar yapılmıştır.

Gazetede bu yazı dizisinin, başarılı olmak isteyenler, kendi sorunlarıyla baş etmek isteyenler için ilgi çekici bir çalışma olacağı ileri sürülmektedir. “Kendini sürekli geliştirmek isteyenler, ilerledikleri yolda hiçbir engel tanımayanlar, hep bir adım ötesi için öğrenmekten vazgeçmeyenler için zengin içerikli kaçırılmayacak bir sayfa”(Milliyet Pazar) olarak tanımlanan çalışma bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu amaçlara gerçekten ne kadar hizmet etmiştir? Bu makalede bu sorunun da cevabı aranmaya çalışılmaktadır.

Görüşülen kişilerle yapılan söyleşilere gazetede tam sayfa ayrılmakla birlikte zaman zaman kenar sütunlarda konuyla ilgili kısa kitap tanıtımlarının, haberlerin ve değerlendirmelerin de yapıldığı görülmektedir. Genellikle söyleşi yapılan kişilerin büyük bir fotoğrafı, bazen de söyleşiyi yapanla beraber fotoğraflar sayfayı süslemektedir. Bu yazı dizisinin başlangıcında çeşitli alanlarda başarılı olmuş isimlere başarıya yönelik görüş ve düşünceleri yanında günlük hayattaki hobileriyle ilgili farklı sorular da yöneltilmiştir. Favoriler başlığı altında ise görüşülen kişiye en beğendiği oyuncular, yazarlar, filmler, en son okuduğu kitap, en son dinlediği CD, en son izlediği film, kullandığı parfüm ve arabasının markası sorulmuştur. İçinde bulunulan günlerdeki aktivitelere yönelik soruların yanında, başarıya ve başarılı olmaya ilişkin sorular temel olarak şu şekilde sıralanabilir: “Başarılı olmanıza kim ya da kimler yardım etti? Kendinizi en çok ne zaman başarılı hissettiniz? Başarı insanı çekici kılar mı? Sizce gerçek başarı nedir? Ne zaman işte şimdi başardım dersiniz? Başarısız olduğunuzda vazgeçmeyi düşündünüz mü? Zor işlerin nasıl üstesinden geldiniz? Başarı yolunda sizi cesaretlendiren ve kıskırtan nedir? Başarıya ulaşmanın kriterleri nelerdir? Kendinizi geliştirmek için neler yaptınız? Hedefleriniz nelerdir? Hedeflerinize nasıl ulaşmayı planlıyorsunuz? vd.”

Bu sorular yer ve zamana göre değişikliklere uğramamakla birlikte, bazen bu soruların dışında sorular da sorulmuştur. Bazı durumlarda alınan cevapların soruyla ilişkili olmadığı, görüşme yapılan kişilerin cevaplarında tekrarlar, belli bir konuya odaklanmalar ve güncele yoğunlaşmalar sıklıkla görülmektedir. Bu

durum, görüşme tekniğinin sınırlılıkları dikkate alındığında normal karşılanabilmektedir.

Amaç

Bu araştırmada, söz konusu gazetenin ilgili tarihlerinde “Başarıya Yürüyenler” başlığı altında yayınlanan yazı dizisinde, alanlarında üst düzeyde başarı elde etmiş kişilerin başarı öyküleri, başarıya ilişkin görüş ve değerlendirmelerinden yola çıkarak, başarıyı yakalamada rol oynayan etkenlerin sosyo-kültürel bir değerlendirmesini yapmak amaçlanmaktadır.

Buradan hareketle, başarı öyküleri, başarılı kişilerin hayat hikâyeleri, biyografi, otobiyografi ve monografi okumak toplumsal başarıya katkı sağlar mı? Özellikle başarılı olmuş kişilerin bu başarıyı elde etmede izledikleri yöntem/ler nedir? Bu yöntem/ler diğer insanlarda da etkili olabilirler mi? Yoksa herkesin kendine göre bir metodu mu vardır? Başarıya ulaşmak için herkesin izlediği ortak yönler var mıdır? Bütün bunlara ilave olarak başarıya kimler nasıl müdahil olurlar? En yakın kimselerden başlayarak birlikte çalışılan insanların, iş, arkadaş ve meslek çevresinin başarıya katkısı olabilir mi? Yoksa herkes kendi iradesi ile başarılı olabilir mi? Başarının tanımı nedir? vb. soruların cevapları aranmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın verilerine ulaşmak için Milli Kütüphane süreli yayınlar arşivi kullanılmıştır. Görüleceği üzere araştırma, bir basın organı aracılığıyla gerçekleştirilmiş literatür taramasıdır. Öncelikle Milliyet Gazetesi Pazar ekinde kendileri ile röportaj yapılan kişilerin ifadeleri toplanmıştır. Verilen bütün cevaplar bir araya getirilerek tablolaştırılmıştır. Sorulara verilen cevaplar tek sütun altında, satır aralıkları ile bölünerek bir araya getirilmiştir. Araştırma verilerinin tablolaştırılmasının ardından, başarıya ilişkin kuramsal açıklamalar yapılmıştır. Bu kuramsal bilgiler ışığında veriler önce kendi içinde sonra da araştırmanın geneli içinde değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Başarı Nedir? Başarı Tanımlanabilir mi?

Başarı üzerine yapılan tanımların çeşitliliğine bakıldığında, tek bir tanımda odaklaşmanın mümkün olmadığı görülmektedir. Bu araştırmanın tablo verilerinde de görüldüğü gibi her insana göre bir başarı tanımı vardır. Ortalama bir tanım yapmak gerçekten güçtür. Bir eylem başarılı ise neye göre başarılıdır? Başarının niteliği nasıl ölçülebilir? Ölçüt nedir? Bu ölçüt neye göre yapılmıştır? gibi sorular çoğaltılabilir. Buradan da anlaşılacağı üzere başarının farklı boyutları ve tanımları yapılabilmektedir. Dolayısıyla başarının genel geçer bir tanımını yapmak zor gözükmemektedir. Herkesin kendine göre bir tanımı olabilmektedir. Bu ise kişinin başarıyı algılayışı ve başarıyı elde etmede etken olarak gördüğü unsurla da ilgili olabilmektedir. Ancak bir husus vardır ki, “başarı duygusu (yalnızca) insana özgü doğal bir duygu ve yetenektir”(Doğan, 2004). Başarı aslında bir insanın hayata başladığı noktadan geldiği noktaya kadar aldığı mesafeyi değerlendirme, bu sürece bakış biçimidir. Bununla birlikte bir kişinin, yapılan bir hareketin, bir işin başarılı olarak değerlendirilip değerlendirilmemesi, kişilerin

yaşadıkları toplumsal ortamlarla, ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarıyla ve de bu durumdan önceki konumuyla yakından ilgili olabilmektedir.

Gazetenin yaptığı araştırmada “gerçek başarı nedir”? sorusuna verilen cevapların çeşitliliği yukarıda söylenenleri doğrular niteliktedir. Tablo 1’de görüşülen kişilerin bu konuyla ilgili görüşleri yer almaktadır:

Tablo 1: Görüşme yapılan ünlülerin “gerçek başarı nedir”? Sorusuna verdikleri cevaplar ve başarıyı algılayışları.*

- Bülent Ortaçgil:** Düşünülenle yaşananların bir uyum içinde olması, çalışılan konuda derinlik ve karşılığını almak
- Hasan Kaçan:** Yaptığınız işin sizi duygusal olarak tatmin etmesi, üstüne bir de para kazanmanız
- Güven Kıraç:** Yaptığınız işten sonra onu taktir edenler değerlendirenlerle aynı fikirde olmak
- Buket Dereoğlu:** İnsanın kendisinin toplu olarak var oluşudur. Mutlu olmaktır.
- Gülgün Feyman:** Bir işi bitirdikten sonra huzurla uyuyabilmek, iyi bir iş yaptım diyebilmek
- Cem Davran:** Başarı sonsuzlukla kardeştir. "şimdi başardı" demek sizi ölümlü kılar.
- İbrahim Kutluay:** Kalıcı olmak, (önemli olan zirvede ne kadar kalabildiğindir)
- K. Arca Batıbeli:** Taviz vermemek
- Lale Mansur:** Başkalarını mutlu etmektir.
- Ozan Güven:** Vicdani rahatlık
- Erdil Yaşaroğlu:** Amaca ulaşmak
- İlhan Şeşen:** Sürekliliktir
- Sanem Çelik:** Huzurlu olmak
- Bedri Baykam:** Kendine güven, mütevazılık
- Fikret Öztürk:** Başardım deme rahatlığını yaşayabilmeniz
- Ahmet Ümit:** Yaşama sanatını öğrenmek. Yalnız kalınca bir doyunluk hissetmek.
- Yaprak Özen:** Toplumsal olmalı, başarısından faydalananlar olmalı
- Piyale Madra:** Başarısızlıktan kurtulmak için birikim sağlanmalı
- Zeynep Fadilloğlu:** Hiçbir zaman kendimi tam başarılı hissetmedim
- Genco Erkal:** Yaptıklarıyla yetinmemek, çalışmak çalışmak, çalışmak
- Sinan Çetin:** İşini iyi yapmak, yapamayacağına girmemek
- Cüneyt Özdemir:** Bilgi birikimi, tecrübe, özgüven
- Ayşe Kulin:** Kafanda tasarladığını sona ulaştırmaktır
- Ayşegül Aldinç:** Yapılan işin bize geri dönmesi, alkışlandığınızı hissetmek
- Sonay Dikkaya:** Benim için gerçek başarı eşittir: Fatih Altaylı.
- Kerem Gürsev:** Geleceğe kalıcı ve anlamlı eserler bırakmaktır.
- Pınar Altuğ:** Çevreye karşı çekici olan, Sürekli olan
- Biröl Güven:** Bence tek başarı var o da uluslar arası başarı
- Arif Erdem:** Süreklilik
- Emre Kınay:** Gerçek başarıya inanmıyorum
- Pelin Batu:** Süreklilik gerçek başarıdır.
- Mazhar Alanson:** Başarılı iş halkın beğendiği iştir.
- Bahar Korçan:** Tam başarılıyım demek yanlıştır.

* Sorulan sorulara cevap vermeyen ünlülerin isimleri tablo dışı bırakılmıştır. Bu nedenle de tablolardaki sayılarda farklılıklar bulunmaktadır.

Nevra Serezli: Yaptığın işi iyi yapmaktır.

Zeki Alasya: Gerçek başarı çok iddialı bir şey

Tablo verilerinden de anlaşılacağı gibi, başarı nedir? sorusuna ünlülerin hemen hepsinin verdiği cevaplarda farklılık gözlenmektedir. Verilen cevaplara bakıldığında; başarının, “süreklilik, güven, birikim, hedefe ulaşma, doyuma ulaşma, işi iyi yapma, tatmin olma, kalıcı eser bırakma” şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Ayrıca bazı ünlülerin gerçek başarıya ulaşmanın zor olduğunu da belirttikleri dikkati çekmektedir. Buradan çıkarılacak sonuç ise; kişilerin başarıyı algılayışlarında farklılıkların olduğudur. Bu farklılık ise yapılan iş ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Arif Erdem’in, Ayşe Kulin’in, Sinan Çetin’in verdikleri cevaplarla yaptıkları iş ve başarı tanımlamaları bunun bir göstergesidir.

Başarının tanımlanmasındaki farklılık ve çeşitlilik toplumsal zeminle bire bir ilişkili bir durumdur. Buradan kültür kavramının başarı ile direk bir bağlantısının olduğu görülmektedir. Birey ya da grup çabalarının sonuçlarının başarı olup olmadığının değerlendirmesi kültürel beklentiler ile açıklanabilir. Bu durum biraz da geleneksel toplumlara has bir durum olarak da görülebilir. Geleneksel toplumlarda aşağı yukarı kişilerin rol ve davranışları belirlenmiştir. Kişiler bu belirtilenlere ne kadar sahip çıkarlar ve ne kadar onları iyi icra ederlerse o ölçüde başarılı sayılırlar. Bu başarı onlara ve yakınlarına görece bir mutluluk da sağlayacaktır. Belirlenmiş rol ve davranışların dışına çıkılması dairenin dışına çıkmak, aykırı olmak vb. anlamlara gelir.

Geleneksel toplum yapısı himaye ve otoriteye yatkındır. Birey doğumla birlikte her yönüyle himaye ve otorite altında tutulmaya çalışılarak bu doğrultuda yaşamaya alıştırılmaktadır. Ailede anne-baba ve büyüklerin himaye ve otoritesinin önemi ve kutsallığı, çevrede büyüklere saygı ve itaat, okulda öğretmenin otoritesi ve himayesi ve ona itaat gibi uygulamalar otoritenin kutsallığını, himayesini ve ona tabi olmayı tabulaştırmaktadır. Bu tabulaştırma bireyin yaşam alanını bir ağ gibi kuşatarak hareket alanını belirlemektedir. Bu belirlenmişlik başarıyı da etki altına almakta, bir noktada başarı bu belirleyicilerin izin verdiği ölçüde gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla bireylerin başarıyı algılayışları ve bakışları da o çerçevede gelişmektedir.

Başarıyı Belirleyen Etkenler

Başarıyı etkileyen etmenlerin en başında zeka, kalıtım, eğitim ve sosyal çevre gelmektedir. Bu birincil etmenlerden sonra eğitsel tercihler, ailenin kariyeri ve eğitim düzeyi ikincil etmenler olarak görülebilir. Başarının arka planını oluşturan sosyo-kültürel temellerin neler olduğu ve etkileri de tartışılmaktadır. “Başarı ihtiyacı kişiden kişiye değiştiği gibi toplumdan topluma da değişmektedir. Buna göre, ülkeler, dini cemaatler, etnik gruplar, toplumsal sınıflar ve dönemler başarı güdüsünün (motivasyonun) farklı derecede örneklerine sahiptir”(Rocher,1968). Başarı güdüsünün derecesi kişilerde farklı durumları da beraberinde ortaya çıkarmaktadır. “Yüksek başarı güdüsü olan kişiler; yüksek oranda sorumluluk almak isteyecekler ve aldıkları bu sorumluluğun üstesinden de geleceklerdir. Orta derecede tehlikeli işlere girişebileceklerdir. Kendileri için orta güçlükte, gerçekçi

amaçlar belirleyebilecekler ve amaçlara ulaşmak için geniş kapsamlı planlar düzenleyebileceklerdir. Davranışlarının sonuçları ile ilgili somut, ölçülebilir geribildirim isteyebilecekler ve başarı isteklerinin engellenemeyeceği bir iş ortamı arayacaklardır”(Onaran, 1981). Başarı güdüsü yüksek kişiler özellikle başarı isteklerinin engellenmemesi için ellerinden gelen gayreti gösterme eğiliminde olacaklardır.

Başarı elde etme ve bu başarının devamlılığında bireyin ilk giriştiği işlerdeki başarı ya da başarısızlığının da önemli etkisi olmaktadır. Bu etki olumlu ise bireyin daha sonraki yapacağı işlere güdülenmesinde olumlu olacaktır. “Bir kişi bir işe girişip onu başardığında benzeri işlerde de başarı beklentisi artmakta, başarısızlığa uğrarsa başarı beklentisi azalmaktadır (Onaran, 1981). Başarı güdüsünün devamlılığında ve artarak devamında gerçekleştirmek için belirlenen amaçların iyi seçilmesi önemlidir. Yani amaçla güdülenme arasında önemli bir ilişki söz konusudur. “Bir kişinin işiyle ilgili amaçlar belirleyip bunlara ulaşmaya çalışması onun güdülenmesi açısından önemlidir”(Onaran, 1981).

Amaç kuramı bu noktada iki önemli önerme ileri sürmektedir(Onaran, 1981). Birincisi, bir insanın kendisi için ortaya koyduğu amaçlar büyük ölçüde onun davranışını yönlendirir. Birey hem anlık hem fizik enerjisini kendi belirlediği amaca yöneltir. Dolayısıyla iş başarımını etkileyen önemli bir güdüsel etmen de bireyin amaçları ve niyetleridir. İkincisi ise, dışarıdan verilen özendiricilerdir. Bu özendiriciler iş görenin amaç ve niyetini etkileyerek iş başarımı üzerinde etkili olmaktadır. Özendiriciler içerisinde özellikle çocukluk döneminden başlayarak aile, arkadaş çevresi ve okul önemli etki gücüne sahip olmaktadır.

Başarının ortaya çıkmasında eğitim kurumunun da önemli bir etkisi söz konusudur. Eğitsel girdiler ve çıktılarının(Tural, 2002) niteliği bireyin başarısında rol oynamaktadır. Bunlar okul içi ve okul dışı girdiler olarak ayrılabilir. Okul dışı girdilerin başında eğitim gelir. Bireyin ailesinin toplumsal, ekonomik ve kültürel özellikleri onun başarısını etkileyen önemli bir etkidir. Anne ve babanın zekâsı, inancı, yaşı, eğitimi, mesleği, geliri, yerleşim yeri, ailenin tutumu ve beklentileri, çekirdek ya da geniş aile olması, ayrı veya birlikte yaşayan aile olması, ailedeki birey sayısı, yaşanan konutun özellikleri vb. Aileden sonra akran grubunun özellikleri bireyin başarısında etkili olmaktadır. Okul içi girdiler; öğrencinin okul ortamında karşılaştığı insan ve fiziksel imkânlar, öğretim programları, yöntem ve süreçlerinin yanında okulun bulunduğu yerleşim yeri, okulun büyüklüğü, eğitim araçlarının niteliği, görev yapan öğretmenlerin niteliği gibi etkenler olarak sayılabilir. Bütün bu sayılanların kalitesi bireyin başarısında doğrudan ya da dolaylı olarak büyük bir etki gücüne sahip olmaktadır.

Bireylerin içinde yaşadıkları toplumsal ortam, onların yetişme tarzlarını belirleyen en temel etkenlerdendir. Bireysellik, kişisel teşebbüs ya da bağlılık toplumsal zeminin bir ürünü olarak bireylere yansımaktadır. Birey, toplum kendisine tanıdığı imkân ve fırsatlar kadarıyla kendini değiştirebilmekte ve geliştirebilmektedir. Çünkü “birey toplum tarafından kendisine sunulan toplumsal kalıp ve davranışları kendi hazır bulunuşluk (yeterlilik) düzeyiyle seçip

ayıklama yeteneğine sahiptir. Toplumsal etkiler karşısında bireyin bu seçmeci yeteneği onun “bireyselliği”nin bir sonucudur”(Doğan, 2004). Dolayısıyla bireysel gerçeklik toplumsal gerçeklikle orantılı olarak gelişmekte ve etki alanına sahip olabilmektedir.

Kültürler arasındaki başarı ve tanım farkı biraz da insana bakış açısıyla eşdeğerdir. Doğu ve Batı toplumlarının başarı anlayışları ile bireye bakış açıları arasında önemli bir fark vardır ve bu fark başarıyı belirlemektedir. Bireye bakış açısı, onun eğitime dolayısıyla da yetiştirilmesine bakışı da ortaya koymaktadır. Bu durum aynı zamanda toplumun eğitim düzeyiyle de ilişkilidir. Bunun yanında toplumun gelenek ve inançları dolayısıyla alışkanlıkları bireyin yetiştirilmesinde çok önemli bir etkidir. İbn-i Haldun’un deyimi ile birey alışkanlıklarının çocuğu olmaktadır. Alışkanlıklar ise uzun bir geçmişin ürünü olarak kendini gösterir ve toplum ve birey yaşamını yönlendirir. Özellikle geleneksel toplum yapısında öne çıkan alışkanlıklar, gelenek ve inançlar doğrultusunda topluma özgü değerler üreterek birey ve toplum yaşamını kuşatmaktadır.

Genellikle geleneksel toplumlarda hemen her şey siyaset gölgesinde bir anlam ve önem kazanır. Siyaseti toplumun insana bakış felsefesi, başarıyı da siyaset belirler. Oysa aynı durumun tersi Batı toplumları için söz konusudur. Bireyler topluma göre siyaset belirler, bu da başarıyı etkiler. Buradan Batı toplumları için şöyle bir sonuç çıkarmak mümkündür: “Toplumun başarısını belirleyen etken siyaset değil, kişilerin ürettikleri kültürdür”(Hungtington, 2000). Kültür ise bireyin hamurunun şekillenmesinde etkili ve yönlendiricidir.

Kişiyi kendi kültürünün bir parçası haline getiren bir süreç olan enkültürasyon ise, antropolojik anlamda, kişinin içinde doğduğu toplumda, doğumla birlikte tüm hayatı boyunca az veya çok daha büyük ölçüde yoğunlukta devam eder; eğitim aracılığıyla ki, birey kendi kültürünün tarzlarını öğrenir ve kendi kültürüne katılmış olur(Erdentuğ, 1982). Bu katılım sonucu birey o kültürün artık bir üyesidir.

Kültürel zemin üzerinde gerçekleşen başarının temel partiküler parçacıklarının neler olduğu oldukça önemlidir. Bu durum öncelikle eğitim için önemlidir. Eğitim sürecinin sonu daima başarılı olmayı hedefler. Buradan hareketle hangi etkenlere önem verilmelidir ki amaç gerçekleştirilsin. Bireye verilen eğitimin içeriği ve politikası bireysel başarıda önemlidir. Kanaatkarlığın öne çıkarıldığı bir anlayış içerisinde yetişen bir birey için “bir lokma bir hırka” anlayışı ile aza kanaat büyük başarı olarak algılanabilmektedir. Oysa ki hep ileriye, daha iyiye, güzele yönlendirilen birey için bu durum hiç de böyle algılanmayacaktır. Daha ileri için çalışma esas prensip olacaktır. Burada bireyin benimseyip kabul edeceği durum ise toplumsal yapı tarafından biçimlendirilmektedir. Koruyuculuk ya da bireysellik. Ünlülerle yapılan görüşmede başarıyı etkileyen etkenler tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Ünlülerin başarılarında etkili olan etkenlerin neler olduğunu belirlemek için sorulan soruya verilen cevaplar

Ahmet Ümit: Şans ve politik ortam

Ali Poyrazoğlu: Sanatla kültürle iç içe bir yaşam, risk almam, maceracı olmam, korkmamam

Arif Erdem: Aile, dostlar, yılmadan çalışmak

Arsen Gürzap: Ailem yardım etti, hocalarım etkili, eğitimi ciddiye aldım.

Aşkın N.Yengi: Riske disipline isteğe bağlı, zihin, daima başarılı olunabilir. önemli olan iyiyi hedeflemektir.

Ayşe Kulin: yetenekli olmam, çok çalışmam, ayrıca ödüller

Ayşegül Aldinç: Başarıda dış koşulların etkisi olmaz.uygun proje, zaman, doğru seçimle desteklenirse başarı gelir.

Bahar Korçan: Ailem

Bedri Baykam Ailenin verdiği eğitim, özgüven 16 saat çalışma

Birol Güven: Gani müjde

Buket Dereoğlu: Ailem, disiplinli eğitimim,başta kendim.

Bülent Ortaçgil: Eğitimin ve aldığım alt yapı

Cem Davran: Ailem, çocukluğumun iyi geçmesi, ustalarım, mahallem, şehir tiyatroları.

Cüneyt Özdemir: Azmim, kararlılığım, şansım, ustalarım.

Emre Kınay: Bütün şartlar herkes için eşittir.

Erdil Yaşaroğlu: Ailem ve kararlılığım

Fikret Öztürk: Ailem ve eşim

Genco Erkal: Ailem ve verdikleri eğitim ustalarım, hırslı olmam.

Gülgün Feyman: Kendim, işime sahip çıktım, ailen kararlarımı destekledi.

Gülse Birsnel: Ailem eğitimim, yaşıtlarıma göre iş tecrübesi edinmiş olmak

Güven Kıraç: Tek bir neden yok

Haldun Dormen: Belli bir etken yok

Hasan KAÇAN: Ustam, yakın çevremdeki bazı insanlar azimli ve disiplinli çalışmak.

Hasan Yalınzoğlu: Bir çok faktör var asla bir tek neden yok.

İbrahim Kutluay: Azmim, ailem, işime saygı, hocam, arkadaşlarım.

İlhan Şeşen: Özellikle anne babam, aldığım eğitim, inadım ve azmim.

İpek Tuzcuoğlu: Ailem, hırslım. Dostlarım ve rehberlerim.

Kerem Gürsev: Babam ve annem. Kendin önemli kimselerle çalıştım.

Kezban A. Batıbeli: Kendim, Annem ve eşim

Mazhar Alanson: Senfoni orkestrası, annem ve birlikte olduğum insanlar.

Nevra Serezli: İşime güvenmem, çok sevmem, babam destekledi.

Ozan Güven: İçimdeki ses

Pelin Batu: Belli bir şeyin etkisi yok.

Pınar Altuğ: Annem

Piyale Madra: Ailem, Güzel sanatlar ve grafik eğitimi almış olmam.

Sanem Çelik: Tek bir neden yok

Sema Şimşek: Kesinlikle işimi çok sevmem, ve ailem bana çok yardımcı oldu. Sevdiğim işleri yapmak.

Sinan Çetin: Kimse kimsenin başarılı olmasına yardımcı olamaz. Başarının destekleneceğine inanmıyorum.

Sonay Dikkaya: Şansım. Kimseden torpil görmedim ama ailemin desteği var.

Soner Yurdakul: Eşim ve kitaplarım

Yaprak Özen: kendim, kişisel iradem, ısrarım, hedefe kilitlenmem, ne istediğimi bilmem,

Zeki Alasya: Eğitimim ve ailem, en büyük pay ustalarımın.

Zeynep Fadilloğlu: Çevrem, büyüklerim, dedem.

Zuhal Olcay: İçimdeki istek çaba hırs, aile etkisi az. İçindeki engel tanımaz istek

Bu cevaplar başarıyı getiren (ortaya çıkaran) etkenlerin kimden ve nasıl kaynaklandığı konusunda ilginç ipuçları vermektedir. Burada ortaya çıkan sonuç ilginçtir; çünkü, başarının zemini konusunda gelenek ve yeni değerlerin çatışması kendini göstermektedir. Geleneksel yaklaşımda başarıyı etkileyen en önemli etkenlerden biri olarak görülen aile ve yakın çevre ünlülerin başarılı olmalarında da birinci sırada yer almaktadır.

Ünlülerin başarılı olmalarını sağlayan etkenlerin sıklıklarına bakıldığında şu değerler elde edilmektedir: Aile:18, Eğiti:9, Azim ve hırs:8, Kendisi:8, Hocası, ustası:7, Farklı nedenler:6, Anne:5, Eşi:4, Babası:3, Sürekli çalışma:3, Dostlar:2, Şans:2, yakınlar:1, Okul:1.

Bu veriler üzerinden şöyle bir değerlendirme yapmak mümkündür;

“Aile” ve eğitim başarının en önemli etkileyicisi olarak görülmektedir. Bu etkenlerin hemen arkasından ise “azim ve hırs” gelmektedir. Bu durum aile ve eğitim etkenlerini anlamlı kılan bir göstergedir. Bu etkenlerin arkasından gelen “anne”, “usta(eğitici, öğretmen)” ve “kişinin kendisi” gelmektedir ki bu da aynı yorumu doğuracak bir sıralama göstermektedir. Öncelikle eğitimciler arkasından ise kişinin kendisi. Kişisel olarak ne kadar iyi olunursa olunsun gayret olmadan başarılı olmasının zorluğu kesindir. Bununla birlikte nice yeteneklerin keşfedilmeden, farkına dahi varılmadan yok olup gitmesi ya da hiç umulmayan, yokmuş gibi görünen nice üstün yeteneklerin belirlenmesinde eğitimcilerin rolünü inkar etmek de mümkün değildir. Fakat burada eğitimcilerin bu durumu ortaya çıkarması, işi kendiliğinden halletmiyor. Önemli olan bu yeteneğe sahip bireylerin bu yeteneklerini geliştirme azim ve cesaretleridir. Çevrelerinden gördükleri destek de burada etkili olmaktadır. Bu araştırmada göstermektedir ki kişinin kendi azim ve cesareti onun başarılı olmasında öne çıkmaktadır. Ama bu azim ve cesaretin başka bir ifadeyle de bireysel teşebbüsün doğumla başlayan süreçte daima desteklenerek bireylerin bu alanda gelişimi sağlanmalıdır. “Baba,” “eş” ve “dost”ların anne ve ustalardan sonra gelmesi de eğitimde ehil olmak ile açıklanabilir. Elbette bütün babalar için geçerli olacak bir genelleme değil ama, anneler çocuğun eğitiminde daha etkili görünmektedir. Bu tabloda ilginç görülen iki seçenek “şans”, “yakınlar” ve “okul”dur. Başarılı ünlüler başarılarında şansın rolünün az olduğunu düşünmektedirler. Yakınların da başarıda etkili olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte başarıda, eğitimde olumlu davranış modellerinin bireyin kendisine yön çizmesindeki etki ve gücünü unutmamak gerekmektedir. Eğitimin, ustanın, annenin başarıda önemli bir konumda olduğu yerde okulun son sıraya düşmesi düşündürücüdür. Bunu şu şekilde yorumlamak mümkündür. Öncelikle başarılı ünlülerin çoğunluğu, özel eğitilmiş kişilerdir. İkinci olarak da ülke genelinde eğitimin nitelik olarak gerilemesi gösterilebilir.üçüncü olarak da bu araştırmada örneklem grubunun büyük bir kısmı ses ve sahne sanatçılarından oluşmaktadır.

Burada eksik olarak görülen bir nokta, başarıda ailenin sosyo-ekonomik düzeyidir. Başarının kökeninde ailenin önemli bir etkisi varsa, burada vurgu yapılacak nokta ailenin ekonomik durumu ve kültürel ortamıdır. Kendileri ile

röportaj yapılan ünlülerin hemen hepsinin ülke geneline nispetle ortalama sosyo-ekonomik düzeyin üzerinden gelmeleri bu durumun göz ardı edilmesine sebep olmuş olabilir. Ailenin, ustaların ve yakın çevrenin ekonomik düzeyleri başarılı olma konusunda son derece etkilidir. Bunu bizzat bu araştırmanın öznelere üzerinden gözlemek mümkündür. İçlerinden hiç birisi fakir, sosyo-kültürel ve ekonomik olarak geri kalmış bir bölgenin ve ailenin çocuğu değildir. En azından bu araştırmada bunu imâ eden hiçbir ifade görülmemektedir.

Ekonomik düzey, daha iyi bir eğitim, daha iyi bir sosyal çevre, daha iyi sosyal imkânlar vb. sağlamaktadır. Gelir düzeyi yüksek bireylerin, teknolojik imkânlardan daha kolay ve üst düzeyde yararlanması, daha kaliteli ve seviyesi yüksek okullarda eğitim görmeleri başarıya giden yolda önemli itici güç olmaktadır. Her türlü imkâna sahip bireyin başarısıyla, bu tür imkânları ancak TV. kanallarında görenlerin, en iptidai şartlarda yaşayan ve de ders kitabından başka hiçbir eğitici araç-gereç görmeyenlerin başarısı veya başarılı olmadaki şansları elbette çok farklı olacaktır.

Ünlülerin Çalışma Yöntemleri

Başarılı olmuş ünlüler ile yapılan röportajlarda, onların başarıya nasıl ulaştıkları konusunda da bilgiler bulunmaktadır. En azından bulunmak istenmiştir. Öncelikle kendileri ile konuşulan ünlülerin çalışma programları, yöntemleri konusunda verdikleri cevaplara toplu olarak bakmak, genel bir değerlendirme için önemlidir. Ünlülerin başarılı olma yöntemleri kısa başlıklar halinde tablo 4'te şöyledir:

Tablo 4: Ünlülerin çalışma yöntemleri ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar

Ahmet Ümit: Kendiyle ve dünya ile barışık olmak, kendini asla diğerlerinden üstün örmemek içten çalışmak Kendine yalan söyleme, Dengeli çalışmak, İç ahengimi kurmak

Ali Poyrazoğlu: Birlikte çalışma, ustalarla çalışma

Arif Erdem: Haftanın İlk günler çift sonra azalarak devam eden idman.

Arsen Gürzap: Başarısız olacağım işlere yanaşmam, sınırlarımı iyi bilirim. Titizim.

Aşkın N.Yengi: Soyut şeyleri somut hale getirmek, ne istediğimi bildim gereken esnekliği gösterdim.

Ayşegül Aldinç: Kendi enerjimi yükseltir yoluma devam ederim.

Bahar Korçan: Çok önceden hedefler belirleme. Soğukkanlı olma, Önce kendime inanma.

Bedri Baykam: Sürekli plan yapa, uygulamada cesaret, sorunları büyük görmeme, ödün vermeden.

Birol Güven: İnsanları tanıyarak iş yaparım.

Buket Dereoğlu: Hiçbir şeyi tam olarak dikkate almam. Bazı şeyler zaman geçince düşünmek lazım

Bülent Ortaçgil: Daima pozitif olurum

Cüneyt Özdemir: Takım çalışması.

Emre Kınay: Düzenli yaşamak, sağlıklı ve dürüst yaşam

Erdil Yaşaroğlu: Başarısızlığa inanmama, sürekli çalışma.

Fikret Öztürk: Doğruları savunmak, başka fikirlere önem vermek.

Genco Erkal: İşimi severek çalışırım.

- Gülgün Feyman:** Hiç yılmayarak başarısızlıkların üstüne gitmek, onları aşmak.
Güven Kıraç: Ne olursa olsun yılmadan sabırlı ve azimli olmak disiplinli olmak
Haldun Dormen: İşimi ciddiye alıyorum, işimi seviyorum, onu bir hobi gibi yapıyorum.
Hasan KAÇAN: Söz dinlerim, tecrübelerine önem veririm, hayatta her eşyinin olabileceğini öngörerek çalışmak.
Hasan Yalnızoğlu: Sürekli çalışma.
İbrahim Kutluay: Sürekli çalışma.
İlhan Şeşen: İstediklerim bir işe o iş beni def edene kadar peşinden giderim.
İpek Tuzcuoğlu: Yeteneklerin doğrultusunda çalış, bu iş doğrultusunda eğitim, disiplin, iyi iletişim sihirbazı ol, ekibe saygı, kendini sevmek.
Kerem Gürsev: Yapacaklarımı iyice düşünürüm, zihni planlar, disiplin, hedef, zihnen hazırım dedikten sonra sapma az olur.
Kezban A. Batıbeli: Tekrara kaçmadan bir üslup oluşturarak başarılı olduğumu başkalarına inandırarak
Lale Mansur: Çok çalışmak.
Mazhar Alanson: Tatil çıkarım, dinlenirim, çok çalışmayı sevmem, keyif çatarak başarısızlığı unutturum.
Ozan Güven: İşini sevmek ve sürekli çalışmak.
Pelin Batu: Disiplin, doğru insanlarla çalışmak, işine inanmak.
Pınar Altuğ: Fizikimi ön plana çıkararak, sürekli değil çalışarak.
Piyale Madra: İstikrarlı bir şekilde çalışıyorum.
Sonay Dikkaya: İyi kalpli olmak, insanları severek çalışmak,
Yaprak Özen: Azimle çalışma Vazgeçmeme, daha iyi olması için gerekirse erteleme denemeler yapmak,
Zeki Alasya: Sabırla iyi niyetle çalışmak. Etrafımdakilerden en az biri benim kadar akıllıdır alçak gönüllüğünde olmak.
Zeynep Fadilloğlu: Disiplin, Alanında en değerli insanlarla çalışma, ne yaparsan yap, doğru dürüst yap, disiplin, ve takım çalışması önemli.
Zuhal Olcay: İşimi hakkıyla yaparım, önce kendinizin sonra başkalarının taktirini al, dürüstlük olmak, başkalarını çiğneme.

Türk eğitim sisteminin gelmiş bulunduğu nokta itibariyle, araştırmanın bu kısmı oldukça önemli görülmektedir. Yapılan bir çok merkezi sınavda sıfır çeken öğrenci sayısının gün geçtikçe artış göstermesi bütün eğitim camiası açısından üzerinde önemle düşünülmeğe başlanılan bir durum haline gelmiştir. Onca emeğe ve masrafa karşın giderek artan başarısızlığın sebebi nedir? Nereden kaynaklanmaktadır? Son olarak da başarılı olabilmek için ne yapılmalıdır? Bu son soruya kısmî bir cevap olabilmesi açısından bu bölüm önemli görülmektedir. Ancak yukarıda verilen cevaplar göz önüne alındığında bunların afâki olduğu açık olarak görülmektedir. “Çalışmak”, “azimli olmak”, “disiplinli olmak” vs. gibi yöntem ve tekniği belli olmayan bir sürü cevap başarılı olmak için tutulan usulü tanımlamak için verilmiştir.

Bu konuda ünlülerin verdikleri cevaplara bakıldığında somut ve eğitim açısından anlamlı ve net cevaplar bulunamamaktadır. Verilen cevaplarda süreklilik, düzen, disiplin, ciddiyet, sabırlı olma, plan vb. durumlar öne çıkmakla birlikte, bu konular üzerinden yorum yapmak zor gözükmemektedir. Ünlülerin çalışma

yöntemlerini belirtirken en çok benimsedikleri ya da uyguladıkları yol veya şekil tablo beşte verilmiştir.

Tablo 5: Ünlülerin “başarı için sizi cesaretlendiren ve kışkırtan şeyler nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar

- Ahmet Ümit:** Başarı içinde duyduğum güçlülük ve doyunluk
Ali Poyrazoğlu: Takdir edilmek.
Arif Erdem: Beğenilmek
Ayşe Kulin: Ödüller ve okuyucuların tepkileri
Ayşegül Aldinç: Alkışlanmak
Bedri Baykam: Kiskanılmak, sansürlenmek ve bunları pozitifçe çevirmek
Buket Dereoğlu: Beğenilmek
Cem Davran: Neticeye gitmek için herhangi bir duygu yeter
Emre Kınay: Yaşama heyecanı
Genco Erkal: Beğenilmek, yüreklendirilmek, işime inanmak ve tutkuyla bağlanmak.
Gülgün Feyman: Kendime güvenmek.
Gülse Birsnel: Takdir edilmek.
Güven Kıraç: İşin sonunu görmek, işin hazzı, keyfi.
Hasan KAÇAN: Ürettiklerimin beğenilmesi, söz edilmesi, başarısızlık ve hayal kırıklığı körükler.
Hasan Yalnızoğlu: Başarının çekiciliği
İbrahim Kutluay: Başarı ile gelen mutluluk.
İpek Tuzcuoğlu: Sevginin gücüyle yaptıklarım ve yapacaklarım.
Kerem Gürsev: Başarılarının halleri.
Kezban A. Batıbeli: Övülmek, benden öndekilere ulaşma isteği.
Lale Mansur: Yılmadam çalışmak.
Mazhar Alanson: beğenilmek
Nevra Serezli: Etraftan gelen her türlü tepki
Ozan Güven: Başkalarının sizi çok seviyoruz sözleri
Pelin Batu: Kalıcı eser yaratmak
Pınar Altuğ: Hırslı olmak
Piyale Madra: Okuyucularım
Sanem Çelik: Güzel proje ve yeni fikirler.
Sema Şimşek: İşime olan saygım ve ciddi yaklaşımım
Soner Yurdakul: Oğluma sarılmak
Yaprak Özen: Farklı olmak.
Zeki Alasya: Kendime güvenin ve iyi bildiğim konulardaki ruh halim.
Zeynep Fadilloğlu: Eşim.
Zuhal Olcay: Takdir edilmek

Tablodan da anlaşılacağı gibi, ünlülerin başarıya giden yolda onları kışkırtan şeylerin “sonuçta elde edilen mutluluk, beğenilmek, hırslı olmak, alkışlanmak, takdir edilmek, güven, vb.” şeyler olduğu ortaya çıkmaktadır. Görüşme yapılan ünlülerin bir kısmının verdiği cevaplarda ise bu soruyla ilgili bilgiye ulaşılamaması ilginçtir. Bunların yanında “güven” de başarıda önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Bireysel teşebbüs, kendi kararlarında bağımsız olma, başkalarına bağımlı olmama gibi duygular bireylerin başarılarında oldukça önemli etkenlerdir. Özellikle bireysel teşebbüs ruhunun gelişmesinde güvenin önemli bir yeri olduğu dikkate

alındığında, başarıyı yakalamada güven duygusunun önemi daha da çok öne çıkmaktadır. Bu durum ise ünlülerin yetiştirilme tarzında, girişimci, bireysel karar verebilen, kendine güvenen bireyler olması yönünde, çocukluktan itibaren eğitime tabi tutulduklarını düşündürmektedir.

Ünlülerle yapılan görüşmelerde başarıya motive eden faktörleri sırasıyla şu şekilde sıralanabilmektedir. Ünlülerin başarılı olmalarında ve başarılı kalmalarında birinci etken; çevrelerinden gelen tepkiler, beğenilmek, takdir edilmek olarak görülmektedir. Birilerinin takdir etmesi, beğenmesi, olumlu eleştiriler yapması, kişilerin başarılı olmalarında etkili olmaktadır. İkinci olarak da özgüven ve içtenlik yer almaktadır. Üçüncü olarak ise, ortaya somut bir şeyler koymak gelmektedir. Çalışmanın, gayret etmenin ürününü görmek kişileri yeniden çalışmaya ve başarılı olmaya sevk ediyor görünmektedir. Başkalarından farklı olmak, farklı görünmek duygusunun da insanları başarıya götürdüğü görülmektedir. Bütün çalışmalarına rağmen başarısız olmak korkusu da başarıyı getiren bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Görüşmeden çıkan ilginç sonuçlardan biri olarak şu yorum yapılabilir: Çevreden gelen olumlu tepkiler yapıcı bir özellik gösterirken, olumsuz tepkilerin ve eleştirilerin negatif bir etki yaptığı ortaya çıkmaktadır. Oysa hayatın hangi noktasında olunursa olunsun, insanların çevreden gelecek her türlü eleştiriye açık olmaları beklenirdi. Bu sayede oto kontrol mekanizması sağlanmış olacak, ortaya konulan işin kalitesi belli olacaktır. Toplumda eleştiri kültürünün neden olmadığına kanıtlarından biri burada yakalanabiliyor.

Tablo 7: Ünlülerin “**Kendinizi geliştirmek için neler yapıyorsunuz**”? sorusuna verdikleri cevaplar

Ahmet Ümit: İnsanları tanıma, konuşma, teorik ve sanatsal okumak, izleyerek, dinleyerek öğrenmek

Ali Poyrazoğlu: Okuma, yabancı dil öğrenme, başkalarına açık olma

Arif Erdem: Profesyonel çalışmak

Arsen Gürzap: Okuma, izleme, gözlem

Aşkın N.Yengi: Bol kitap okumak, başkaları ile tartışmak

Ayşe Kulin: Konuyla ilgili ödül alanları okurum göziler yapmak her kitabı okumak

Ayşegül Aldinç: Kendinle barışık olma ve yenileme

Bahar Korçan: Devamlı düşünce üretme, gözlemek, okumak, fark etmek, fikirsel seyahat, kendi dışına çıkmak

Bedri Baykam: Sürekli tekrar, okuma.

Birol Güven: Antropoloji, sosyoloji okumak, yaratıcılık konusunda kendini eğitmek

Buket Dereoğlu: Okuma, film izleme, insan ilişkilerine dikkat etme, kendimle barışık olma

Cem Davran: Düşünmek, okumak yazmak, gözlemek, dinlemek

Cüneyt Özdemir: Sürekli çalışma

Emre Kınay: Çok okuma ve tiyatro yapma.

Erdil Yaşaroğlu: Çok iyi bir dinleyici olma, dostlar TV ve radyo

Fikret Öztürk: Eksikleri giderme.

Gülğün Feyman: Okuma, seyahat, gözlem, sağlıklı yorumlar

Gülse Birsnel: Okuma, TV. sinema izleme

Güven Kıraç: Dolu dolu yaşamak, gözlemlemek, antenleri hep açık tutmak

Haldun Dormen: Okumak, dinlemek, gençlere önem vermek ve dinlemek fikirlerine saygı duymak

Hasan KAÇAN: Ustaları dinlemek, okuma, altyapı, farklı alan ilgileri, muhakeme

Hasan Yalnızoğlu: Hedef belirleyerek hedefe ilerlemek

İbrahim Kutluay: Kendine yatırım yapma.

İlhan Şeşen: Çok çalışma ve sürekli tekrar

İpek Tuzcuoğlu: Okumak, seminere katılmak, ustaları izlemek, arşivlemek

Kerem Gürsev: Başarılı eserlerle mesgul olmak onların hayalini kurmak

Kezban A. Batıbeli: Eğitim, gizi yapma, kitaplar vs.

Lale Mansur: Hayallerin peşinde koşmak

Nevra Serezli: Okuma, yabancı kanalları izleme.

Ozan Güven: Kitap okuma, insanları izleme ve hayata yakın durma

Pelin Batu: Farklı alanlarda okuma ve araştırma

Piyale Madra: İşi isteyerek yapmak, dünya ve topluma dıştan bakmak, değişimi görmek ve anlamak.

Sanem Çelik: Okuma izleme ve gözlem yapma

Sema Şimşek: Bol kitap okuma, mesleki eğitim

Sinan Çetin: Kendi kendinle yarışmak, işe konsantre olmak, duyguları 24 saat açık tutmak.

Sonay Dikkaya: İnsan ilişkilerine dikkat etmek dünyaya açık olmak gözleme

Soner Yurdakul:

Yaprak Özen: Eğitim programlarına katılma, değer verdiklerimi dinleme, planlar yapma.

Zeki Alasya: Okuma, iyi gözlem ve çok çalışma

Zuhal Olcay: Okumak, gezmek, izlemek, başkalarıyla istişare etmek.

Kendinizi geliştirmek için neler yapıyorsunuz? Sorusuna ünlülerin verdikleri bir çok cevapta anlamlı bir sonuç çıkarılamamaktadır. Verilen cevaplar içerisinde ise, okumak, düşünmek, izlemek ve gözlem yapmak, değer verilen kişileri dinlemek gibi hususlar öne çıkmaktadır. Bu noktada farklı cevapların alınması, ünlülerin değişik meslek gruplarından geldikleri dikkate alındığında belki normal karşılanabilmektedir. Fakat genel anlamda düşünüldüğünde hemen tüm ünlülerin daha çok okumak yoluyla kendilerini geliştirme yoluna gittikleri söylenebilmektedir.

Yapılan röportajlarda okunan kitabın içeriğine dair sorular sorulmamıştır. Ancak bir çok kimse daha çok mesleki alanda kitap okuduğunu belirtmiştir. Kitap okumanın ardından, yakın çevreyi, insanları, doğayı ve sosyal, siyasi, kültürel gelişmeleri izlemek, gözlemek gelmiştir. İzlemek ve gözlemek sütunu içine TV, sinema ve diğer görsel eylemler ile kişilerin çevrelerine yaptıkları gözlemler dahil edilmiştir. Gözlem yapmanın ardından başkaları ile iyi iletişim kurmak gelmektedir. iletişim kurmada, başkaları ile fikir teatisinde bulunma, tartışma yapma, ortak çalışmalar yapmak gelmektedir. Buraya kadar verilenler kişilerin kendilerini geliştirmek için en sık başvurulan eylemlerdir. Okumak, izlemek, gözlemek ve başkaları ile iletişim kurmak çoğunluğu sinema, tiyatro ve TV sanatçısı olan ünlüler için vazgeçilmez durumlar olarak görülmektedir. Sahne işi yapan, ekran başında olan ve sürekli insanların karşısına çıkmak, başkaları ile yüz

yüze gelmek zorunda olanlar için doğal olarak en çok üzerinde durulması gereken bu tür duyarlılıklar ve faaliyetler olacaktır.

Ünlülerden, kendilerini geliştirmek için sürekli ve düzenli bir şekilde çalışma yaptıklarını belirtenler ise altı kişi ile sınırlı kalmıştır. Seyahat edenler, başarılarının devamını sağlamak için özel eğitim ve seminer alanlar, mesleki ve meslek dışı konularda kurslara katılanlar ile ustaları, hocaları dinleyenler dört, üç kişi aralığında yoğunlaşmıştır. Kendilerine bir hedef belirleyerek, amaç ortaya koyarak çalışmaya başlayanların sayısı ise iki kişi. Kendimi geliştirmek için 'düşünürüm' diyenlerin sayısı da iki kişidir. Bunların dışında, 'kendime yatırım yaparım', 'eksiklerimi gideririm', 'hayallerin peşinden koşarım', 'dolu dolu yaşarım', 'kendi kendimle yarışırım' gibi belli bir kategoriye giremeyen cevaplar da bulunmaktadır.

Sonuç

Başarılı olan ünlülerin başarılı olmalarında etkili olan sosyo-kültürel etkenlerin etkisinin ortaya çıkarıldığı bu çalışmada; başarıya giden yolda farklı görüşlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Görüşme yapılan ünlülerin mesleklerine bakıldığında, genelde pisik-omotor becerilerin öne çıktığı meslek grubundan oldukları görülmektedir. Bu tür beceriler elbette ki bilişsel ve duyuşsal gelişimle de ilgili bir gelişim özelliği sonucu ortaya çıkmaktadır. Fakat daha çok beceriye dayanan bu özellikler, bireylerin sosyalleşme ve öz güven gelişimleriyle yakından ilgili olmaktadır. Çünkü mesleklerin çoğu toplum içerisinde sergilenebilecek davranışlar gerektirmektedir. Bu durumda da; aileden başlayarak diğer bütün sosyal alanlarda karşılaşılan eğitimin bireyler üzerinde olumlu bir etki bıraktığı söylenebilmektedir. Görüşmelerde sorulan sorulara verilen cevaplarda bu görüşü destekler niteliktedir.

Sinema, tiyatro, futbol, TV programcılığı, vb. meslek alanlarından gelen ve popüler arenada ön planda olan ünlüler ile başarı konusunda yapılan röportajların tamamı incelendiğinde ilginç, bir o kadar da alışılmadık dışında sonuçlar ortaya çıkmıştır. Başarı nedir?, ünlülerin başarı tanımlamaları nelerdir? soru başlığı altında yapılan incelemede, başarı adına üzerinde uzlaşılacak bir tanımın çıkmadığı görülmüştür. Herkesin kendine göre bir başarı tanımı vardır. Bu tanımlar da spot cümleler halinde özetlenmiştir.

Ünlülerin başarılı olmalarını etkileyen faktörlerin başında ise aile ve yakın çevre gelmiştir. Eğitimin ve eğiticinin (usta) önemsenmesi yanında okulun son sırada yer alması ünlülerin meslekî kabiliyetlerinin farkı ile açıklanabilecek bir durum olarak görülebilir. Kendileri ile başarı konusunda konuşma yapılan ünlülerin çoğunluğunu sahne sanatları icra edenler oluşturmaktadır. Oysa ünlülerin kendilerini geliştirmek için en çok başvurdukları yöntem okumak olarak ortaya çıkmıştır. Tezat gibi görünen durumun izahı, meslekî başarının gerektirdiği kabiliyet ve bunun öncelikle ortaya çıkarılması, geliştirilmesi noktasında okulların işlevi dikkate alındığında anlaşılabilir. Alt yapısı bilişsel bilgiler (sosyal, fen ve sağlık bilimi akademisyenleri, mühendisler ve öğretmenler gibi) isteyen

meslek grupları ile yapılacak aynı türden bir çalışmada muhtemelen daha farklı sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Yine bu noktada ünlüler, başarılarının kökeninde sosyo-ekonomik ve kültürel öğelere fazla değinmemişlerdir. Ama aileye yapılan vurgu bir anlamda bu öğeye yapılan vurgu olarak değerlendirilebilir. Çünkü ailenin her anlamdaki durumu çocuğun başarısında etkilidir.

Başarılı ünlülerin çalışma yöntemlerinde ise hiçbir tutarlılık görülememektedir. Herkesin kendine göre bir çalışma yöntemi vardır. 'Çalışma yönteminiz nedir?' sorusuna verilen cevaplar maalesef okuyucular için örnek alınabilecek ve istifade edilecek mahiyette değildir. Çünkü çalışma yönteminin süreçleri ve somut basamakları hakkında net bilgiler elde edilememiştir. 'Çok çalışırım, sürekli çalışırım, işimi severek çalışırım, plan yaparım, cesaretli olurum, kendime güvenirim, hedef belirlerim vb.' gibi cevaplar çalışma yöntemi olarak ele alınamayacağı gibi, afakî açıklamalardan ileri gidememektedir. Verilen cevaplar başarılı olmak isteyenlerin yararlanabileceği cinsten değildir.

Ünlülerin başarılı olmalarında taktir edilmek, alkışlanmak, beğenilmek gibi tepkiler önemli bir yer işgal etmektedir. İltifat marifet ilişkisinin doğal bir sonucu olarak da değerlendirilen bu cümleden cevapların, hep gündemde kalmak, popüler olmak gibi bir kaygıyı da içeriyor olması, aslında gerçek ve kalıcı başarıyı içten içe eriten, çürüten bir tehlike de barındırmaktadır. Bu sebeptendir ki bir zamanlar başarılı gibi görülenlerin, ekranlarda, sahnelerde hep ön planda durup alkışlananların, kitleleri peşinden sürükleyenlerin aradan fazla zaman geçmeden isimleri bile anımsanmaz hale gelmektedir. Oysa gerçek başarı ve muvaffakiyet 'kendi sadık hizmetkârlarının alâişine elvermez', işte bu hakiki, ebedî ve klasik başarıdır. Dünya fikir, sanat, edebiyat ve bilim mimarlarının hayatları bu gerçekliğin en güzel örneğidir.

KAYNAKLAR

- Doğan, İ. (2004), *Sosyoloji –Kavramlar ve Sorunlar-* Ankara: PegemA Yay, 69-217.
- Erdentuğ, N. (1982), "Kişiliğin Oluşması ve Türk Kimliği", *D.T.C.F Dergisi* No. 323, Ankara 375.
- Hungtington, S. (2000), Samuel. "Cultures Count", *Culture Matters, Basic Books, 2000, s.XIV'den Kozlu, Cem. Öfkeden Çözümüne*, İstanbul 2003. 307.
- Milliyet Pazar Eki, 1 Eylül 2002- 13 Temmuz 2003 tarihleri arası bütün sayılar.
- Onaran, O. (1981), "Çalışma Yaşamında Güdülenme Kuramları," Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, s.205.
- Tural, N. K. (2002), "Öğrenci Başarısında Okul Değişkenleri ve Eğitimde Verimlilik," Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1-2.